

Válasz

Nováky Erzsébet opponensi bírálatára a

„Módszertani hozzájárulás a szegénység többváltozós statisztikai méréséhez”

című MTA Doktori értekezésemet illetően

Köszönöm Nováky Erzsébetnek, az MTA doktorának, az MTA Statisztikai és Jövőkutatói Tudományos Bizottság Társelnökének, hogy értekezésemet elbírálta, támogató véleményét, továbbá a statisztikai módszertani, a gazdasági-társadalmi, és a prognosztikai részleteket érintő észrevételeit, főként az Értekezésben bevezetett új problémákat illetően.

Válaszaim a következők.

A *fuzzy-jellegű* megközelítéssel kapcsolatban az Opponens helyesen látja, hogy a *szegényvált* klasszifikálása – bár a szegénység (mint minden jelenség) alapvetően objektív jellegű – de a klasszifikálás alapját adó szegénységi skála definiálása már szubjektív döntésekre épül, ami értelemszerűen további társadalmi jelenségek – mint pl. a relatív depriváció és a társadalmi kirekesztés – mérésének az igényét is felveti. E tekintetben a szegénység-mérés fuzzy elven való megközelítése egy megkerülhetetlen megközelítési mód. Ebben az értelemben ugyanis mindenki szegény, csak valaki inkább, míg mások kevésbé, és más-más tekintetben.

Fontos meglátása az Opponensi bírálatnak, hogy az Értekezés kétféle tekintetben ad új eredményeket. Egyfelől új formulákat dolgoz ki és új elveket fogalmaz meg, másfelől új statisztikai problémákat, feladatokat vet fel, melyek megoldására a klasszikus többváltozós statisztikai eszköztár annak megfelelő módszerét alkalmazza.

Az Értekezés egyik hangsúlyos új eredménye - a Szerző megítélésében - a regresszív, tehát az egyenlőtlenséget növelő jövedelmi transzfer relatív deprivációs hatásának az elemzése, majd szembeállítása az egyenlőtlenségre gyakorolt hatásával. A relatív deprivációs transzfer elv mentén arra a különösnek tűnő konklúzióra jutunk, hogy az egyenlőtlenség növekedése ellenére a relatív depriváció foka esetlegesen csökkenhet. Fontos észrevételnek tartom tehát az Opponens azon véleményét, miszerint elfogadhatónak tartja az itt alkalmazott elvet (21. old.), nevezetesen, „Nem egyértelmű a helyzet a relatív depriváció érzete esetében - egy *regresszív* transzfer nyomán -, mikor a transzfert adó *donort* és a transzfert kapó *címzettet* a transzfer által érintetlen jövedelmek tulajdonosaival hasonlítjuk össze. Ekkor ugyanis mind a donor és a címzett *által*, mind a velük *szemben* érzett depriváltság mértéke változik. E

változások eredőjére természetesen az is befolyással van, hogy a transzfer eredményeként miként változik meg a referencia csoportok struktúrája”

Az általánosított variancia alapú egyenlőtlenséget definiáló 3. fejezet terminológiáját illető, a **többsváltozós** és a **többdimenziós** elhatárolásra vonatkozó kérdésre válaszolva, a változó-dimenzió megkülönböztetés indoka és tartalma az, hogy még az egydimenziós – pl. jövedelmi egyenlőtlenség - elemzésben is, az új módszertan kétváltozós, ún **lin - log** (relatív hozam és log-hozam) technikát alkalmaz.

A 3. fejezetben foglalt különösen hangsúlyos, kiemelt új eredmények az Értekezés leadását követően a Statisztikai Szemle 2012. szeptemberi számában kerültek először közlésre.

A relatív deprivációs szegénységi küszöb rétegspecifikus becslésének az alapja azért a HKF (Háztartási és Költségvetési Felvétel) **2003. évi adatállománya**, mert induló évét képezi egy, a 2003. évvel kezdődő - panel-jellegű – tervezett elemzésnek. A módszertani keret ismertetése szempontjából egyébként érdektelen az adatállomány felvételének időpontja.

A SEM modell (Structural Equations Modelling) alkalmazása az értekezésben a szegénység mérését a relatív depriváltság és a társadalmi kirekesztéssel való kapcsolatának keretei közé helyezi. A vizsgált kiinduló hipotézisrendszer szerint a szegénység és a relatív depriváció kölcsönösen, közvetlenül hat egymásra, de a kirekesztésre közvetlenül csak a szegénység van hatással, miközben a szegénységen keresztül közvetetten a depriváció és a családi háttér is befolyásoló tényezők.

Az induló hipotézisek teszteléséből – az Opponensi véleményben kiemelten – valóban érdekes konklúziók adódtak (79-80. old.), de a fejezetnek ez volt a célja:

1. Ha valaki szegény, akkor következőképpen deprivált, és megfordítva.
2. Ha valaki szegény, akkor valamiből kirekesztett.
3. A családi háttér nincs befolyással a háztartás szegénységi státusára.
4. A szegénységi státust nem befolyásolja a nem, az életkor, a gyermeknevelési hozzájárulás, és a tartósan beteg személy jelenléte.
5. A szegénység státust nem befolyásolja a településtípus, a 25 évesnél fiatalabb eltartottak száma és az egy szülő gyermekkel szituáció.
6. A gyermek utáni hozzájárulással szemben a településtípus befolyásolja a társadalmi kirekesztést.
7. A nyugdíjazás nem indikátora a szegénységnek.
8. A gépkocsi éves teljesítménye és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés nem indikátora a társadalmi kirekesztésnek.

E konklúziók a konkrét hipotézisekből erednek, és szignifikáns voltak a konkrét adatállomány eredménye.

A kiterjesztett SEM hipotézis tesztelésének hiányát illető kérdésre válaszolva, bizonyára tanulságos koefficienseket és tesztjeiket kaptuk volna a HKF felvételen, de jelen Értekezés célja nem volt empirikus eredményeket adni, hanem módszertani gondolati keretet javasolni további empirikus kutatásoknak.

A 7. fejezet a küszöb alá „csúszás” kockázatának korrespondencia ábrázolásával, a vonatkozó asszociációs kapcsolatok megmutatásával módszertani *ekvivalenciát* ad a Csőd/Működés és a Szegény/Nemszegény klasszifikációk között, hiszen a szegénység maga is Csőd a háztartások körében értelmezve.

Budapest, 2013. április 07.

Hajdu Ottó